

Lucas Kingma

NASCITUR EX RADIIS VARIIS LUX
UIT STRALEN WORDT INZICHT GEBOREN
PROF.DR. C.B.A.J. PUylaERT 80 JAAR

Bovenstaand geheimzinnig, maar zeker betekenisvol motto in het Latijn, lijkt een geschikte introductie voor een stuk over een man die veel voor de Nederlandse radiologie heeft betekend. Dubbelzinnig is het motto eveneens, en toch is het in dit geval van toepassing. Heeft Carl Puylaert immers niet jaren gestraald? Door gebruik te maken van röntgenstralen, maar juist ook door zijn vele stralende talenten in te zetten, heeft hij kennis, inzichten en ervaring overgebracht op collega's, assistenten en medewerkers. Ook in zijn privé-kring is het effect van het motto moeiteloos herkenbaar.

Hoewel in het boek 'Door het menselijke vleesch heen' [1] op twee bladzijden de kern van de bijdragen van Carl Puylaert reeds beschreven is, ziet de redactie in zijn tachtigste verjaardag een goede gelegenheid nog eens licht te werpen op een bijzondere man en zijn tijd.

De feiten:

Geboren 17 juni 1923 in Sas van Gent, Zeeuwsch-Vlaanderen

Middelbare school: gymnasium- β aan het Canisius College te Nijmegen

Studie: vanaf 1941 aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam

Ondergedoken in Zeeuwsch-Vlaanderen van 1942 tot 1943

Kandidaatsexamen 1945, artsexamen 1949

Opleiding radiologie te Leiden vanaf 1950 (opleiders prof.dr. D.J. Steenhuis en dr. P. van Kuijk)

Promotie 1956 te Leiden: Radiological diagnosis of bronchiectasis

Van 1955 tot 1992 St. Elisabeth Ziekenhuis Tilburg (ten minste 20 artikelen) [2]

Van 1972 tot 1987 hoogleraar te Utrecht (ten minste 100 artikelen en 200 voordrachten) [3]

NVvR: 9 jaar secretaris van de CvB, 5 jaar secretaris bestuur en nadien 3 jaar voorzitter

Erelegpenning NVvR 1978, erelid NVvR 1986, honorary member RSNA en CIRSE 1984

Tevens erelid van de verenigingen van Portugal, Luxemburg en Thailand

Maar kale feiten doen onvoldoende recht aan de verdiensten van Carl Puylaert. Zodoende toog de redactie op een warme zaterdag in april naar de bron van verhalen en anekdotes te Bosch en Duin, om aldaar direct te kunnen optekenen wat zoal geboren en gepasseerd is in ruim vijftig jaar Nederlandse radiologie. Een verhaal van en met Carl Puylaert is nooit af, er komen altijd nieuwe aspecten en elementen achteraan. Het werd een boeiende middag, die zonder moeite had kunnen worden verlengd tot in de kleine uurtjes. Het motto werd: *de strijd voor het vak Radiologie*.

Eerst even terug naar de hoofdlijn van bespiegelingen en ontwikkelingen; er blijkt namelijk helemaal niet zo veel te zijn veranderd. Ook destijds werd gestreden voor de positie van het vak, met name ten opzichte van 'internisten met röntgenaantekening' ('mevrouw, *IK* zal nog even een röntgenonderzoek bij u doen'). Deze strijd heeft Carl ten minste driemaal zelf (mede)gevoerd: in Leiden, Tilburg en Utrecht. De schier onaantastbare positie van 'lokale pausen', met als direct gevolg versnippering van röntgenfaciliteiten, is een steeds terugkerend element in zijn geschiedschrijving. Elke keer wint echter het inzicht dat concentratie (vooral in handen van modern opgeleide radiologen) beter is voor kwaliteit en kwantiteit. De personen mogen dan lokaal wisselen, Carl is de constante, draagt dat ook uit en zet dat werk voort binnen de CvB en het bestuur, ook internationaal bij vele congressen aangaande de positie van het vak, de techniek en de technische plus ruimtelijke voorzieningen. Typerend is bijvoorbeeld de vergelijking die hij trekt, op basis van geregistreerde cijfers, tussen zijn Tilburgs ziekenhuis en het Massachusetts General Hospital in Boston, ook toen al een van de leidende ziekenhuizen in de VS. Carl bezocht, mede om die reden, de VS vanaf 1962. In het AZU werd dat alles omgevormd tot de overtreffende trap: de radiologie *moest* gecentraliseerd. Carl had daarin een belangrijke bijdrage, tezamen met de collegae Klinkhamer, Van Waes en Ruijs. Ook inhoudelijk werd de positie van de radiologie naar rato van groeiend belang, al was het maar om aloude (klinische?) misverstanden te ontcrachten door nieuwe bewijzen op basis van solide röntgenonderzoek (was het nu wel of niet een pericardiale cyste geweest?). Vele publicaties zagen het licht; terecht werd dan ook de titel van zijn oratie: *Nascitur ex radiis variis lux*. Daarnaast ging veel aandacht uit naar de selectieve bronchografie en de aortografie plus interventie (bijvoorbeeld dotteren van de a. renalis). In een tijd dat het onderscheid 'wel of geen tbc' van belang was voor de patiënt (en

de prognose), was 'een correcte beschrijving' van de thoraxfoto en de secundaire bevindingen essentieel, vanuit een andere basis dan met de huidige middelen (dus zonder US, CT of MR!), en het werd destijds dikwijls gekoppeld aan intensieve radiologische handelingen, zoals de verschillende bariumonderzoekingen en planigrafie.

Vanaf 1950 werd in Tilburg opgeleid tot radioloog, aanvankelijk door (en samen met) Goettsch, naderhand met o.a. de collegae Van der Tas en Aarts. Typerend voor de inzet van de afdeling: ook toenmalige assistenten zoals Klinkhamer, Van Waes, Ruijs en Glaudemans verwierven een klinkende naam in de Nederlandse radiologie. Soms lijkt er een tegenspraak te zitten in de persoon Carl Puylaert: waar hij snel en doortastend besloot geen internist te worden – hij had immers al een opleidingsplaats bij Van Buchem in Groningen op zak en besloot tot de ommezwaai na korte overweging –, twijfelde hij lang en herhaald of de overstap naar de universiteit wel de juiste zou zijn. Gelukkig is die stap wel de juiste gebleken; dit mede gezien de grote bloei die nadien is ingezet in het AZU, een bloeiperiode die nog altijd voortduurt en waaraan velen een grote bijdrage hebben geleverd. Om slechts enkelen te noemen: Klinkhamer, Van Waes, Ruijs, Mali, Feldberg, Hendriks, Van Schaik en Beek. De huidige gewichtige positie van Tilburg, met onder meer de neuro-interventie en de inzet van 'zware collegae' zoals bijvoorbeeld Lampmann, Schuur, Van Rooij, Sluzewski en Den Heeten (thans AMC), is mede gebaseerd op de erfenis van Carl en zijn toenmalige collegae.

In de tijd van Carl deed de CvB ook de opleiding 'erbij'. De NVvR kende toen circa zeventig leden, waaronder een aantal zogeheten 'giganten', bijvoorbeeld Sassen, Van der Plaats en Rethmeier sr. Waar Carl de opvolger was van Van Kuijk als opleider in Leiden, was hij dat ook als secretaris van de CvB. Het was de tijd van gestencilde notulen en keurig gedrukte convocaties voor de ledenvergaderingen van de NVvR. Ook toen al was men van mening dat de vereniging een goede organisatie nodig had, evenals iedere individuele afdeling radiologie. Daarmee zijn we terug bij de kern van zijn werk in die tijd. Kwaliteit, centralisatie en organisatie (inclusief tarieven en opleiding) waren dus zwaartepunten. Ook toen al was de rol van het ziekenfonds van groot belang, maar het ging niet eens zozeer over de tarieven en het volumen aan werk, maar over *WIE* in aanmerking kwam voor een contract (en op welke voorwaarden!). Overgangssituaties waren het gevolg, waar de zittende internisten geacht werden hun röntgenwerk te beëindigen als er een 'echte' radioloog kwam. Zo hield bijvoorbeeld het Catharina Ziekenhuis in Eindhoven lang vast aan de oude situatie, die in de ogen van de NVvR niet acceptabel was. Pas de kracht van de inbreng van Cobben heeft daar lokaal verandering in gebracht. Het was landelijk gezien echter vooral collega Rethmeier sr. die ervoor gezorgd heeft dat de unieke positie van de radioloog kon worden veroverd. Hoe zeer de tijden veranderd zijn blijkt wel uit het feit dat de begrotingspost voor bestuursonkosten in die tijd circa f 500 bedroeg. En dat op jaarbasis! De rest was kennelijk liefdewerk oud papier (kom daar nu nog maar eens om). Destijds las de secretaris van de CvB alle aangeboden contracten, en zulks leverde veel discussie op. Zo had men destijds als standpunt dat een dienstverband voor radiologen ongewenst was! Met het vak radiologie (eertijds: tbc? – maagulcus? – colonafwijking? – fractuur?) veranderde ook het werk van de CvB en het bestuur; Carl Puylaert heeft het allemaal zien gebeuren en meegemaakt.

Tot de belangrijkste invloeden op zijn eigen werk behoorden de herhaalde ontmoetingen met Dotter, onder andere tijdens het Wereldcongres in Japan en in Madrid. Daar werd de basis gelegd voor het werk aan interventionele, vasculaire radiologie. Daar werd de stap genomen van diagnostiek naar therapie! Te beginnen met de promotie van Van Andel, in ons land bekend als grondlegger van de dottertechniek, zijn tien collegae bij Carl gepromoveerd.

De middag schuift achter de wolken en we zijn inmiddels naar binnen gegaan. De persoon Carl is aan de beurt, maar die persoon is lid van een familie en een gezin. Vele data, plaatsen en namen passeren: St. Niklaas, 1700, Knokke, Julien, Becking, Van Kuijk, Curaçao, de 'luchtbrug', zijn echtgenote en kinderen, hobby's en belangstellingen, reizen. Elk onderwerp met eigen anekdotes, maar die zijn er ook over de verschillende technieken, afdelingen en personen (hier worden we discreet).

Zachtjes trekt de redactie zich terug uit de almaar borrelende bron van radiologische geschiedenis, om zich aan het schier onmogelijke werk te zetten om van al dat moois een acceptabel verhaal te maken. Of dat gelukt is? De lezer mag besluiten. Ter onderstreping toont de redactie u graag een tweetal foto's. Een van de jubilaris en een met zijn immer levendige echtgenote. Samen een stel apart. Om Couperus te parafaseren: 'Van oude mensen, de dingen die *niet* voorbijgaan'. Dat is de les van deze middag: alles is al eens geweest, weliswaar met andere personen en ander accenten, maar het is nog immer wenselijk om, net als Carl Puylaert deed, altijd, overal en bovenal te vechten voor 'De Radiologie'.

Geheel tot slot: tachtig jaar is te weinig om alles in te vertellen.

Mede namens alle lezers van MemoRad wenst de redactie Carl, zijn echtgenote en familie een onvergetelijke verjaardag!

Dr. L.M. Kingma
April 2003

Literatuur

1. Knecht-van Eekelen A de, Panhuysen JFM, Rosenbusch G, red. Door het menselijke vleesch heen : 100 jaar radiodiagnostiek in Nederland, 1805-1995. Rotterdam: Erasmus Publishing, 1995: 372-4. ISBN 9052350817.
2. Een expansief radioloog. Afdeling radiologie St. Elisabeth Ziekenhuis Tilburg, 1972.
3. Feldberg MAM, W.Mali WPTHM. Liber Amicorum Prof.dr. C.B.A.J. Puylaert. Afdeling radiologie AZU, 1987.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.